Segregaatiokehitys ja sisäinen turvallisuus – nuorisotyön ja yhteistyön mahdollisuudet

1. Tausta

Vantaalla käynnistettiin vuoden 2025 alussa systemaattinen, poikkihallinnollinen ohjelmatyö segregaatiokehityksen tutkimiseksi sekä siihen liittyvien toimenpiteiden ja interventioiden kehittämiseksi. Kaupungin uuden strategian myötä työ sai vuoden 2026 alussa nimekseen **Myönteisen aluekehityksen ohjelma**.

2. Segregaatiokehitys Vantaalla

Alueiden välinen eriytymiskehitys on ollut Vantaalla tunnistettavissa jo pitkään, mutta vasta viime vuosina sitä on ruvettu tutkimaan systemaattisemmin ja syvemmin. Samalla on ruvettu tutkimaan ja kehittämään toimenpiteitä, joilla kehityskulkuun voisi puuttua. Ohjelmatyössä segregaatiota tarkastellaan erityisesti huono-osaisuuden kasautumisen näkökulmasta, ja tietyissä kaupunginosissa kehitys on muodostumassa vakavaksi huolenaiheeksi.

Eriytymiskehityksen keskeisin voimistaja on ollut muuttoliikkeen rakenteellinen muutos, johon on käytettävissä rajallisesti vaikuttamiskeinoja silloin, kun segregaatio alkaa jo syventyä. Jotta ilmiötä ymmärrettäisiin paremmin, on ohjelmatyössä luotu jäsennys jolla kaupunkisegregaatiota tarkastellaan. Segregaation tutkiminen on jäsentynyt kolmen eri poluksi kutsutun teeman alle.

1. **Tulevaisuuspolku**, joka arvioi kaupunginosien koulutus- ja työvoimapolkujen kehitystä.
2. **Asumispolku**, joka käsittelee rakennettua ympäristöä, viihtyisyyttä, asuntojen kokoa sekä palveluiden saavutettavuutta.
3. **Turvallisuuspolku**, jossa tarkastellaan koettuun turvallisuuteen ja rikoskehitykseen liittyviä ilmiöitä.

Vaikka segregaatiokehitys on edennyt hitaasti pitkän ajan kuluessa, koronapandemia toimi useilla alueilla selkeänä kiihdyttäjänä. Joissakin kaupunginosissa muuttoliikkeen äkillinen muutos vaikutti muutamassa vuodessa esimerkiksi koulutustasoon ja huono-osaisuuden kasautumiseen tilastollisesti merkittävällä tavalla.

Sisäisen turvallisuuden näkökulmasta huono-osaisuuden kasautuminen lisää riskiä huumausaineiden käyttöön ja myyntiin, radikalisoitumiseen sekä jengiytymiseen. Yhteistyössä poliisin kanssa on tarkasteltu alaikäisiin kohdistuvien vakavien väkivalta- ja ryöstörikosten tekijöiden alueellista keskittymistä. Huolta on aiheuttanut se, että näiden rikoksista epäiltyjen nuorten asuminen painottuu samoille alueille, joilla muutkin huono-osaisuuden ja köyhyyden indikaattorit kasautuvat.

3. Johtaminen

Segregaation ja huono-osaisuuden kasautumisen kokonaisuus on niin monitahoinen, ettei sitä ole mahdollista ratkaista perinteisellä linjaorganisaatiomallilla. Vantaalla on tämän vuoksi ryhdytty rakentamaan **aluetason matriisiorganisaatiota**, jonka tehtävänä on tarkastella alueiden haasteita monialaisesti ja poikkihallinnollisesti.

Aluemallissa ovat mukana:

- kaupungin toimialat
- hyvinvointialue
- poliisi
- keskeiset järjestökumppanit

Työ käynnistyi vuosi sitten ja sen kehittäminen jatkuu edelleen.

4. Nuoriso- ja yhteisötyön mahdollisuudet segregaation ehkäisyssä

Segregaatiota ehkäisevä ja purkava työ jakautuu kahteen pääkokonaisuuteen:

1. **Segregaatiokehityksen ehkäisy, hidastaminen ja purkaminen**
2. **Segregaation oireiden ja seurausten hillintä**

Nuoriso- ja yhteisötyön merkitys kohdistuu erityisesti jälkimmäiseen. Vaikutusmahdollisuudet varsinaisen segregaatiokehityksen purkamiseen ovat rajalliset, mutta nuoriso- ja yhteisötyön rooli oireiden ehkäisyssä ja sosiaalisen eheyttämisen tukemisessa on keskeinen.

Segregaation syventyessä alueiden tarpeet muuttuvat ja aiemmat toimintamallit voivat osoittautua riittämättömiksi. Suomessa lähiöissä tehtävää yhteisö- ja naapurustotyötä on toteutettu pitkään, mutta verrattuna esimerkiksi Ruotsiin tai Keski-Eurooppaan, kulttuurin ja elinvoiman roolia on hyödynnetty selvästi vähemmän. Suomalaisessa mallissa myös koulu kantaa liian suurta roolia yksin osaamisen, oppimisen ja kyvykkyyksien rakentamisessa lasten ja nuorten keskuudessa.

Nykyiset toimintamallit ovat vahvasti palvelukeskeisiä, mikä ohjaa kehittämistä usein sosiaalityön tai sen kaltaisten interventioiden suuntaan. Vaikka näillä on tärkeä rooli, kaupunginosien myönteinen kehitys edellyttää lisäksi alueen identiteetin, kulttuurin, osallisuuden ja myönteisen kehityksen vahvistamista. Ilman tätä sosiaalisen työn resurssien lisääminen ei yksin riitä estämään segregaatiokehityksen syvenemistä. Tulevaisuudessa nuoriso- ja yhteisötyön rooli ja merkitys tulisikin nähdä entistä vahvemmin niin kulttuurin ja valovoiman rakentamisessa kaupunginosiin, kuin oppimisen ja kyvykkyyksien rakentamisessa lasten ja nuorten parissa koulun tukena.